

นวนิยายอิงพุทธศาสนาของไทย : วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย

นายวัฒนา มูลเมืองแสน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-636-289-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๙

The Thai Buddhist Novel : Contemporary Didactic Literature

Mr. Wattana Moulmuangsaen

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Comparative Literature

Graduate School

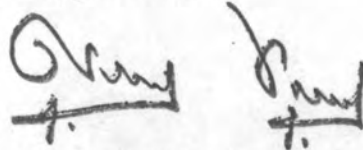
Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-636-289-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ นวนิยายอิงพุทธศาสนาของไทย : วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย
 โดย นายวัฒนา มูลเมืองแสน
 ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร
 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.สมภาร พรมทา

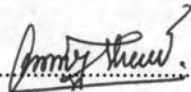
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

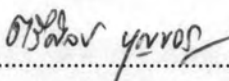
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

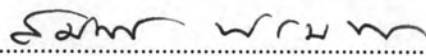
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 (รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์)

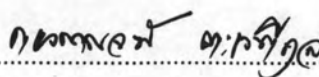
ประธานกรรมการ

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

 (อาจารย์ ดร.สมภาร พรมทา)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.ก่องกาญจน์ ตะเวทีกุล)

กรรมการ

วิชา มุขเมืองแสน : นวนิยายอิงพุทธศาสนาของไทย : วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย
(The Thai Buddhist Novel : Contemporary Didactic Literature) อ.ที่ปรึกษา :
พศ. ดร. ศรีศิลป์ บุญขจร, อ. ที่ปรึกษาร่วม : ดร. สมภาร พรหมทา 200 หน้า ISBN 974-
636-289-5

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์นวนิยายอิงพุทธศาสนาในฐานะวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย
ของนักเขียนนวนิยาย 4 คน คือ สุชีพ ปุญญานุภาพ "ธรรมโฆษ" ทวี วรรณ และวสิน อินทระ มีผลงานที่
เป็นนวนิยายอิงพุทธศาสนาจำนวน 22 เรื่อง คือ ไตรภุมมาสวพัสตร์ ลุ่มน้ำนันทาทา กองทัพธรรม เจริญพิภพ-
พานต์ นันทะ-ประชยดี อาทิตย์จันทร์ทางตะวันตก สีสาวดี ธรรมธาราคะวันออกตะวันตก แสงเทียน ภาพจำลอง
ชีวิต ชีวิตนี้มีอะไร พระอานนท์พุทธอนุชา จอมจักรพรรดิอโศก พุทธจริยา วัชรธรรม อันชนกชนนีนีรักเจ้า
จากราถึงนภาพร พ่อผมเป็นมหา แม่ฝรั่งใจบุญ หลวงพ่อทองวัดโบสถ์ และ วัดคอนบุญ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักพุทธปรัชญามีอิทธิพลต่อนวนิยายอิงพุทธศาสนา นักเขียนใช้พุทธปรัชญา
เป็นแนวทาง ในการดำเนินเรื่อง หลักธรรมที่เป็นพุทธปรัชญาเหล่านี้ ได้แก่ ความเป็นอนิจจังของชีวิต การแสวง
หาวิธีการคลายความทุกข์ สัมมาทิฎฐิ กฏแห่งกรรม และความสันโดษ นอกจากนี้ยังแทรกการสอนจริย-
ธรรมหรือหลักธรรมที่ควรประพฤติและควรละ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ควรประพฤติ คือความกตัญญู ความ
เพียรเพื่อความสำเร็จ ความเมตตาและการให้อภัย ความเสียสละ และความเป็นกัลยาณมิตร ส่วนที่ควรระวัง คือ
ความรัก ส่วนที่ควรละ ได้แก่ อบายมุข

ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ

สาขาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิติต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

c610183 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD:

WATTANA MOULMUANGSAEN : THE THAI BUDDHIST NOVEL :
CONTEMPORARY DIDACTIC LITERATURE. THESIS ADVISOR : ASSIST.
PROF. TRISILPA BOONKHACHORN, Ph.D. THESIS COADVISOR :
SOMPARN PROMTA, Ph.D. 200 pp. ISBN 974-636-289-5

The objective of this thesis is to analyze Buddhist novels of 4 writers :
Sucheep Poonyanouparb, Dhammakhosa, Davee Worakoun and Wasin Indasara, as the
contemporary didactic novel. These novels are **Tai-rom-ka-sa-va-pastra, Lam-nam-
nammata, Kong-tap-tham, Cherng-pa-him-ma-pan, Nanda-Pachabodi, Atit-khun-
tang-ta-wan-tok, Lee-la-va-di, Dhammathar, Ta-wan-tok, Saengthien, Parp-jam-
long-Chee-vit, Cheevit-ni-mi-a-rai, Phra Anon Buddha-Anucha, Jorm-jakkrapatra -
Asok, An-cha-nok-chonni-ni-rak-chao, Jark-Vara-tung-Napaporn, Po-pom-pen, maha,
Mae-Pring-poo-chai-boon, Luang-por-Thong-Wat-Bot and Wat-Donbun.**

It can be concluded that these Buddhist novels have been influenced by
Buddhist philosophy : the impermanence of life, the way to cease the suffering, the
right view the Law of kamman and the contentment. The writers also teach morals
which can be divided into three parts. The first is to practice : gratefulness,
endeavor to succession, mercy and forgiveness, sacrifice and friendship, the second
is to be careful : love, the third is to abstain from : all vices.

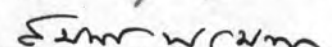
ภาควิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....

สาขาวิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....

ปีการศึกษา.....2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดีด้วยความเมตตาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยและให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความห่วงใยและเอาใจใส่อย่างยิ่ง ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเข้าใจ การให้กำลังใจและความเมตตากรุณาของท่านเป็นอย่างมากและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบคุณ อาจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักธรรมใน พุทธศาสนา รวมทั้งอาจารย์ ร้อยโทบรรจบ บรรณรุจิ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รังษี ที่ได้ให้ คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย กราบขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.ก่องกาญจน์ ตะเวทีกุล อาจารย์ศิริรัตน์ ทวีเลิศนธิ รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิทยาด้าน วรรณคดีเปรียบเทียบและคอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ผู้เขียนได้รับความเมตตาจาก พระราชวรมณี (ประยูร ทุมมจิตโต) ที่ให้การสนับสนุนในการ ศึกษาตั้งแต่ต้น กราบขอบพระคุณ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ) เจ้าอาวาสวัดไร่จิง และ พระราชสุธรรมเมธี (สุเทพ มุสสุธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ ที่มอบทุนให้เป็นค่าใช้จ่ายในการ ศึกษาและค่าจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ ทำให้การจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี

อนึ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบคุณอย่างยิ่งต่อพระมหาเจิม สุวโจ ที่อำนวยความสะดวกในด้าน อุปกรณ์การจัดพิมพ์ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่คอยให้กำลังใจอย่างยิ่งตลอดเวลาของการศึกษาและการ เขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอขอบคุณอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้

วัฒนา มูลเมืองแสน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1 นวนิยายอิงพุทธศาสนา : ความหมาย ประวัติความเป็นมา	7
2.1 ความหมายของนวนิยายอิงพุทธศาสนา	7
2.2 ประวัติความเป็นมาของนวนิยายอิงพุทธศาสนา	7
2.3 นวนิยายอิงพุทธศาสนาเรื่องแรกของไทย	9
2.4 นักเขียนนวนิยายอิงพุทธศาสนา	12
2.5 การจัดลำดับนวนิยายอิงพุทธศาสนานวนิยายอิงพุทธศาสนา	20
2.6 การจัดประเภทนวนิยายอิงพุทธศาสนา	22
2.6.1 จำแนกตามกำหนดเวลาในเรื่อง	23
2.6.2 จำแนกตามเนื้อหา	23
3 อิทธิพลของพุทธปรัชญาที่มีต่อนวนิยายอิงพุทธศาสนา	26
3.1 ความเป็นอนิจจังของชีวิต	26
3.1.1 ชีวิตและสังขารเป็นอนิจจัง	27
3.1.2 ความไม่เที่ยงแท้ของสถานการณ์ในชีวิต	34
3.2 การแสวงหาวิถีกลางทุกข์	42
3.2.1 การคลายทุกข์ที่เกิดจากความอยาก	43
3.2.2 การคลายทุกข์ที่เกิดจากความรัก	56

3.3 สัมมาทิฏฐิ	59
3.4 หลักกรรม	72
3.5 ความสันโดษ	85
4 การแทรกกลติธรรมทางพุทธศาสนาในนวนิยายอิงพุทธศาสนา	98
4.1 หลักธรรมที่ควรประพฤติ	99
4.1.1 ความกตัญญู	99
4.1.2 ความเพียร	107
4.1.3 ความเมตตาและการให้อภัย	115
4.1.4 ความเสียสละ	126
4.1.5 กัลยาณมิตร	128
4.2 ข้อที่ควรระวัง : ความรัก	132
4.3 ข้อที่ควรละ : อบายมุข	138
5 นวนิยายอิงพุทธศาสนาในฐานะวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย	146
5.1 ลักษณะของนวนิยายอิงพุทธศาสนาที่แตกต่างจากนวนิยายทั่วไป	146
5.2 ลักษณะการใช้ภาษาในนวนิยายอิงพุทธศาสนา	149
5.3 นวนิยายอิงพุทธศาสนากับการปรับตัวของวรรณกรรมคำสอน	154
5.3.1 ชาดกในฐานะต้นเค้าของเรื่องสั้นไทย	155
5.3.2 ชาดกในฐานะต้นเค้ากลอนสวดและนวนิยายอิงพุทธศาสนา	156
5.3.3 ความแตกต่างของนวนิยายอิงพุทธศาสนากับชาดก	158
5.3.3.1 ด้านตัวละคร	158
5.3.3.2 ด้านแก่นเรื่อง	160
5.3.3.3 ด้านรูปแบบและกลวิธีในการแต่ง	162
5.3.4 บทบาทของนิทานชาดกในนวนิยายอิงพุทธศาสนา	164
5.3.5 การสอนศีลธรรมในชาดกกับในนวนิยายอิงพุทธศาสนา	166
5.4 นวนิยายอิงพุทธศาสนาในฐานะประเภทวรรณกรรม	169
5.4.1 ทฤษฎีพื้นฐานของวรรณกรรม	169
5.4.2 นวนิยายอิงพุทธศาสนากับการสร้างประเภทวรรณกรรม	172
6 บทสรุป	174
รายการอ้างอิง	177
ภาคผนวก	180
ประวัติผู้วิจัย	200